

הכנסת העשרים

יוזמים : חברי הכנסת דב חנין
עבדאללה אבו מערוף
עליזה לביא

903/20/פ

הצעת חוק סביבה חינוכית בריאה, התשע"ה–2015

- מטרת החוק 1. חוק זה נועד להבטיח את זכותו של כל תלמיד ללמוד בסביבה חינוכית בריאה.
- הגדרות 2. בחוק זה –

"אזור סיכון" – אזור שבו קיימת חשיפה ישירה או עקיפה לגורמי סיכון סביבתיים כגון זיהום אוויר, קרינה או מזהמים סביבתיים, לרבות עקב אחסון או שימוש במזהמים סביבתיים בשטח מוסד החינוך, או עקב קירבה למקורות זיהום של מזהמים סביבתיים המצויים סמוך לשטח מוסד חינוך;

"מוסד חינוך" – מוסד חינוך רשמי כהגדרתו בחוק לימוד חובה, התש"ט–1949¹ (להלן – חוק לימוד חובה), וכן בית ספר או גן ילדים שמתחנכים בו תלמידים באופן שיטתי, שניתן בו חינוך גן ילדים, חינוך יסודי, חינוך על יסודי או חינוך מיוחד, וחל עליו חוק פיקוח על בתי ספר, התשכ"ט–1965²;

"מזהמים סביבתיים" – יסודות או תרכובות כימיות יציבות, לרבות מתכות כבדות, חומרי הדברה וסולבנטים, הנוטים להצטבר באוויר, במים, בקרקע, באבק, במזון, או בכל ערוץ סביבתי אחר ואשר חשיפה שיטתית אליהם מסוכנת לבריאות, המצויים בסביבה;

"סביבה" – השטח הפנימי והחיצוני של מוסד חינוך, ושטחים הגובלים בו;

---

¹ ס"ח התש"ט, עמ' 287.
² ס"ח התשכ"ט, עמ' 180.

”סביבה חינוכית בריאה” – סביבה שהשהות בה איננה מהווה פגיעה בבריאותו של תלמיד, העומדת בתקני מזהמים סביבתיים של אוויר, קרקע וקרינה, לפי חוק זה;

”רשות חינוך מקומית” – כהגדרתה בחוק לימוד חובה;

”תלמיד” – מי שלומד במוסד חינוך.

3. הזכות לסביבה חינוכית בריאה
לכל תלמיד הזכות ללמוד בסביבה חינוכית בריאה, בהתאם לתנאים המפורטים בחוק זה; על מוסד חינוך ורשות חינוך מקומית מוטלת החובה לאפשר קיומה של זכות זו.

פרק א': מפקח בריאות סביבתית ארצי

4. מינוי מפקח בריאות סביבתית ארצי
שר החינוך ימנה במשרדו מפקח בריאות סביבתית ארצי אשר יהיה בעל הכשרה מקצועית לביצוע הוראות חוק זה (להלן – המפקח הארצי).

5. תפקידי המפקח הארצי
המפקח הארצי יהיה מופקד על ביצוע הוראות חוק זה ובין היתר –

(1) ירכז את הידע המקצועי הדרוש לביצוע הוראות חוק זה;

(2) יקבע ויפרסם אמות מידה והנחיות לשמירה על סביבה חינוכית בריאה על פי הוראות חוק זה;

(3) יכשיר את הממונים על סביבה חינוכית בריאה (בחוק זה – הממונים) במוסדות חינוך ויספק ליווי מקצועי שוטף לעבודתם;

(4) יפעיל אמצעי פיקוח ובקרה על עבודת הממונים;

(5) יפרסם באתר האינטרנט של משרד החינוך, אחת לשנה, דין וחשבון אשר יכלול דיווחים של הממונים, סקירת המצב הקיים ודיווח על התקדמות ביישום חוק זה.

6. מינוי ממונה בריאות סביבתית ותפקידיו
מנהל מוסד חינוך כחלק בלתי נפרד מתפקידו, או מי שימנה מטעמו לעניין זה (להלן – הממונה), יהיה אחראי לקיומן של הוראות חוק זה, לרבות –

(1) ניהול רישום של החומרים המצויים בשימוש שוטף של מוסד חינוך, על פי הנחיות המפקח הארצי ובחינת התאמתם להנחיותיו;

(2) תיעוד ודיווח למפקח הארצי, לאחראי איכות הסביבה ברשות המקומית בתחומה מצוי מוסד החינוך ולוועד ההורים של מוסד החינוך על מקורות אפשריים של מזהמים סביבתיים בסביבתו של מוסד החינוך, המהווים אזור סיכון;

(3) השתתפות בהשתלמויות ובתהליכי ההכשרה שמקיים המפקח הארצי.

פרק ב': אוויר נקי

תקני אוויר נקי 7. (א) האוויר במוסד חינוך יעמוד בתקנים שנקבעו לפי הוראות חוק למניעת מפגעים, התשכ"א-1961.³

(ב) הממונה ידווח להנהלת מוסד החינוך ולמפקח הארצי על קיומה של חריגה משמעותית מתקני זיהום אוויר, על פי דיווחים שיקבל מרשות החינוך המקומית ומהמשרד לאיכות הסביבה.

(ג) מוסד חינוך יפעל, ככל האפשר, למניעת חשיפה של תלמידים לזיהום אוויר, בעת קיומה של חריגה כאמור בסעיף קטן (ב).

תחבורה סביב 8. (א) בתחומי מוסד חינוך תיאסר תנועת כלי רכב, למעט לצורכי פריקה וטעינה, שיעשו בשעות שבהן לא מתקיימת פעילות במוסד.

(ב) בעורקי תחבורה הצמודים למוסד חינוך או גובלים בו לא תותר תנועת רכבי דיזל מעל 4 טון במהלך שעות פעילות המוסד ובכלל זה אוטובוסים או כלי רכב המשמשים לחקלאות, כמשמעותם בפקודת התעבורה.⁴

(ג) הסעת תלמידים אל מוסד חינוך וממנו, תתקיים בתנאים אלה:

(1) גיל כלי רכב המשמש להסעת תלמידים (להלן – כלי ההסעה), לא יעלה על הגיל המרבי המותר, לפי הנחיות שיימסרו על ידי המפקח הארצי; בסעיף זה, גיל כלי הרכב – מספר השנים משנת הייצור של הרכב המצוינת ברישיון הרכב עד השנה שבה מופעל הרכב על פי חוק זה;

(2) כלי ההסעה יונע בדלק שהשפעתו על הסביבה הנה הקטנה ביותר מבין הדלקים הקיימים בשוק;

(3) עצירה ושהיה, לכל פרק זמן, של כלי ההסעה בשטח מוסד חינוך וסביבתו תתבצע במנוע דומם.

פרק ג': מזהמים סביבתיים

איסור שימוש 9. (א) בשטחו של מוסד חינוך ייאסר השימוש בחומרים המהווים מזהמים סביבתיים. סביבתיים

(ב) בכל מוסד חינוך יבוצע זיהוי של המקורות והתהליכים המביאים להימצאותם של מזהמים סביבתיים, לרבות מקומות אחסון, שימוש ופליטה של מזהמים סביבתיים כאמור.

³ ס"ח התשכ"א, עמ' 58.
⁴ דיני מדינת ישראל, נוסח חדש 7, עמ' 173.

(ג) השימוש במזהמים סביבתיים יופסק ויתבצע מעבר לשימוש בחלופות בטוחות, על פי הנחיות שיימסרו על ידי המפקח הארצי.

(ד) המפקח הארצי יפרסם רשימה של מזהמים סביבתיים האסורים לשימוש במוסדות חינוך וכן רשימה של חומרים חליפיים, שאינם רעילים, אשר יותרו לשימוש.

(ה) רשימה כאמור בסעיף קטן (ד), תפורסם באתר אינטרנט שבו תוצג עבודת המפקח הארצי לציבור.

10. איסור מיוחד על שימוש בחומרי הדברה (א) השימוש בחומרי הדברה למיניהם, בכל דרך שהיא, לרבות בדרך של ריסוס מן האוויר בשטחו של מוסד חינוך ובסביבתו, אסור. הדברה

(ב) שימוש בחלופות בטוחות לחומרי הדברה יתבצע על פי הנחיות שיימסרו על ידי המפקח הארצי.

פרק ד': קרינה

11. קרינת שמש (א) שטחים במוסד החינוך שאינם מקורים, אשר נמצאים בכל סוג של שימוש על ידי תלמידים, יהיו מוגנים מקרינת השמש באמצעות הצללה טבעית, לרבות שימוש בעצים ובצמחיה גבוהה, או באמצעות סככות צל, על פי קריטריונים שייקבעו על ידי המפקח הארצי.

(ב) פעילויות של מוסד חינוך, המיועדות להתבצע בשטח שאיננו מקורה, יתבצעו בשעות שבהן קרינת השמש האולטרא-סגולית היא ברמה הנמוכה ביותר במסגרת שעות הפעילות כפי שיקבע המפקח הארצי.

12. קרינה אלקטרומגנטית בתדירויות רשת החשמל המותרת בשטח רמת הקרינה האלקטרומגנטית בתדירויות רשת החשמל המותרת בשטח מוסד חינוך לא תעלה על רמת הקרינה המותרת, כפי שיקבע המפקח הארצי.

13. קרינה אלקטרומגנטית בתדירויות רדיו (בזק ושידורים), התשמ"ב-1982,⁵ המותרת בשטח מוסד חינוך לא תעלה על רמת הקרינה המותרת, כפי שיקבע המפקח הארצי.

פרק ה': שונות

14. דיווח על מפגעים מצא ממונה כי מוסד חינוך אינו עומד באחד או יותר מתקני סביבה חינוכית בריאה כאמור בחוק זה –

⁵ ס"ח התשמ"ב, עמ' 218.

- (1) יודיע באופן מיידי להנהלת מוסד החינוך ולמפקח הארצי ;
- (2) יפרסם הודעה להורי התלמידים במוסד החינוך, אשר תכלול את פרטי המפגע שנוצר ;
- (3) יגדיר בהנחיית המפקח הארצי, למנהל מוסד החינוך את הצעדים שיש לנקוט בעקבות הגילוי, כולל פינוי התלמידים משטח המוסד לתקופה שתקבע.
- עונשין 15. העובר על הוראות חוק זה, דינו – מאסר שנה.
- שמירת דינים 16. הוראות חוק זה באות להוסיף על הוראות כל דין ולא לגרוע מהן.
- ביצוע ותקנות 17. שר החינוך ממונה על ביצוע חוק זה והוא יתקין תקנות לביצועו בתוך שישה חודשים מיום פרסומו.

ד ב ר י ה ס ב ר

הצעת חוק זו נועדה להגן על ילדים מפני חשיפה למפגעים סביבתיים בסביבת הלימודים שלהם, במשך שעות רבות ולאורך שנים. מחקרים מראים כי קיים קשר ברור בין מחלות שונות וחמורות, כולל שינויים גנטיים, הנגרמים בשל חשיפה מתמשכת ומצטברת, גם בריכוזים נמוכים, למזהמי אוויר, כימיקלים וקרניה בגילאים הקריטיים עד לגיל בגרות מינית.

הצעת החוק קובעת את זכותם של ילדים ללמוד בסביבה חינוכית בריאה וקובעת סטנדרטים בסיסיים המקובלים בעולם המערבי, לשמירה על סביבה כזו, כמו גם הסדרים ארגוניים לביצוע הוראות אלה. מחקרים שנערכו מצביעים בבירור על העובדה כי ילדים מהווים אוכלוסייה בסיכון גבוה למזהמים סביבתיים, קרי, הילדים הם בעלי רגישות גבוהה ומיוחדת בהשוואה לאוכלוסיות אחרות. זאת לאור המבנה הפיזיולוגי המיוחד לגיל הצעיר, השינויים הגופניים המתרחשים בתקופת ההתפתחות, נטיית הילדים לשהות בחוץ פרקי זמן ארוכים וכן לאור דפוסי התנהגות בסביבה שבה הם שוהים רוב שעות היממה – בתי הספר וגני הילדים.

מבחינה פיזיולוגית מעביר גופם של ילדים (ביחס לכל קילוגרם משקל גוף) יותר מים, יותר מזון ויותר אוויר מאשר גופו של מבוגר ובכך מוגברת חשיפתם למזהמים ממקורות אלה. כמו כן, מערכות הגוף הנמצאות בשלב של התפתחות, רגישות הרבה יותר למזהמים ולהפרעות ביולוגיות ואחרות, באופן שעשוי לשנות את הפרופיל של מערכות אלה לצמיתות.

בנוגע לזיהום אוויר – מחקרים מראים כי חשיפה מתמשכת של ילדים למזהמי אוויר מעלה את הסיכון שלהם לחלות במחלות אסתמה, מחלות נשימה ואלרגיות לחומרים בסביבה, מחלות הנמצאות כיום במגמת עלייה. מצב זה מתקיים באותה מידה גם לגבי זיהום אוויר בחללים סגורים ולא רק באוויר הפתוח.

הרגישות הגבוהה של ילדים למזהמים שונים בסביבה נובעת גם מגובה הנשימה שלהם, החושף אותם למזהמים השוקעים לגבהים נמוכים וכן בשל קרבתם למזהמי האוויר הנפלטים ממקורות תחבורה, בפרט ממנועי הדיזל, הפולטים רכיבים מסרטנים ומהווים גורם סיכון שיש למנוע אותו ככל הניתן. כך למשל, כלי ההסעה המסיעים תלמידים, הם מוקד לזיהום אוויר מתמיד ויומיומי אליו נחשפים ילדים במשך זמן רב בסביבת בית הספר. מלבד העובדה כי כלי רכב אלה מונעים בדיזל, המהווה מקור זיהום משמעותי,

הרי שהיותם על פי רוב ישנים מאוד מביא לכך שהם אינם מחויבים לעמוד בתקנים מתקדמים של פליטה, החלים על כלי רכב חדישים יותר. לפיכך, מומלץ, על פי דעתם של מומחים, להגביל את הגיל המקסימאלי המותר לשימוש ולחייב חברות הסעה לילדים להשתמש בכלי רכב שגילם לא עולה על הגיל המרבי המותר, לפי הנחיות שיימסרו על ידי המפקח הארצי.

בנוגע לחשיפה לכימיקלים (באמצעות חומרי הדברה, חיטוי וכו') שבחלקם נעשה שימוש במוסדות החינוך – מחקרים בארצות הברית הראו כי ילדים עד לגיל הבגרות המינית, לרבות תינוקות ועוברים ברחם שנחשפו לחומרי הדברה וחיטוי מסוימים, נמצאים בקבוצת סיכון גבוהה ביותר לחלות בסרטן. ממצאים אלו הביאו לחקיקה מחמירה בנושא.

בנוגע לקרינה – חשיפה של ילדים עד גיל בגרות מינית לקרינה, ובעיקר לקרינת השמש – הראתה רמה דומה של סיכון לחלות בסרטן. השפעותיה של קרינה אלקטרומגנטית מעלות בימים אלה שאלות חדשות לגבי השפעותיה על מערכת החיסון.

בעניין זה, הטכנולוגיות החדשות בתחום הסולולארי, מציגות לעולם המדע והמחקר סיכונים חדשים לגביהם רב הנסתר על הגלוי. ההנחה הרווחת לגבי סיכונים אלה, היא כי הם גורמים נזק שאת שיעורו ומאפייניו המדויקים לא ניתן לקבוע כרגע, בין היתר בשל העובדה שההשפעות הטכנולוגיות טרם נבדקו לאורך זמן. במקרים כאלה, ועל אחת כמה וכמה לגבי ילדים, יש להפעיל את עקרון "הזהירות המונעת" (precautionary principle) – לפיו במקום שיש חשש להתקיימותו של נזק בריאותי וסביבתי בלתי הפיך, גם במצב של חוסר ודאות מדעית, חלה חובה למנוע ממצב זה מלהתרחש.

ראוי לציין כי מעבר לעלות הכלכלית הגבוהה של טיפול רפואי לאחר קרות הנזק, אנו ניצבים בפני בעיה של התפתחות ליקויים גנטיים שיש סכנה שיועברו, ברבות השנים, לדורות הבאים. חובתנו המוסרית היא לפעול לצמצום אזורי הסיכון לילדינו ולפעול למניעה של אותם מפגעים שבהם אנו שולטים. המדיניות החליפית שהצעת חוק זו נועדה לקדם עיקרה מודעות, חשיבה מונעת ומעבר לתחליפים בטוחים, הקיימים בשוק.

הצעות חוק זהות הונחו על שולחן הכנסת השבע-עשרה על ידי חברי הכנסת עמיחי אילון, דב חנין וקבוצת חברי הכנסת (פ/2419/17), על שולחן הכנסת השמונה-עשרה על ידי חבר הכנסת דב חנין וקבוצת חברי הכנסת (פ/400/18), ועל שולחן הכנסת התשע-עשרה על ידי חבר הכנסת דב חנין וקבוצת חברי הכנסת (פ/220/19).

הוגשה ליו"ר הכנסת והסגנים
והונחה על שולחן הכנסת ביום
כ"ט באייר התשע"ה – 18.5.15